

ning, hvorved studiekravene (og erhvervsmulighederne) i betydeligt omfang kom til at bestemme institutternes faglige indhold?

Troels Dahlerup

P.G. Lindhardt: *Sådan set*. (Gad, 1981). 183 s., ill.

Som utvivlsomt ventet er det et ualmindelig veloplagt erindringsrids, som denne meget skrivende kirkehistoriker nu har glædet sin omfattende læserskare med; og når man efter at være fløjet igennem bogen næsten ærgrer sig over, at den ikke er tre gange så stor, kan noget af forklaringen vel være, at netop den knappe form betinger succes'en. Vel indleder Lindhardt – ud fra egne omfattende erfaringer – med advarende bemærkninger om erindrings historiske værdi; men f.eks. de sølle fire linier om hans egen stormfulde disputeren 1939 ville have givet andre stof til mindst et helt kapitel (ja givet også Lindhardt selv, hvis ikke bogens hovedperson var ham historisk set så lidt interessant).

Som en mand, der såvel i forskning som i kirkelig debat i en god menneskealder bestandig har stået i frontlinien, må hans levnedsskildring nødvendigvis ofte behandle relativt velkendte episoder (et helt kapitel vies således slagsmålet om »det evige liv«). I nærstående sammenhæng turde spørgsmålet om »udvikling og uddannelse til historiker« måske være nok så relevant. Og her virker hans klare accept og fulde anerkendelse af egne forudsætninger højst karakteristisk: fra den fynske barndoms milde pietisme, over den lærde skole (skildret i et decideret anti-Scherfig-skær) med Fusing som historielærer til studentertiden, der var livlig så vel på Studentergården (med forhenværende stud.theol. Erik Arup

som efor) som i Studenterforbundet, hvis opløsning netop da fandt sted.

Dertil betones indflydelsen fra den tidlige Barthianisme (men uden varig tilknytning til Tidehvervsbevægelsen; thi PGL er altid »sin egen«); men specielt drejer det sig naturligvis om kirkehistorien, trods fagets tilbagetrukne plads i det teologiske studium, og så vel Nørregård som ikke mindst J. Oskar Andersen fik varig betydning for den unge student, der dog typisk nok selv måtte tage et initiativ for ud over det nøgne eksamenspensum at komme i gang med forskningen. Således bliver bogen i mangt og meget et personligt bidrag til nutidig kirkehistorie og til det ofte bevægede universitets- og fakultetsliv, hvorfor det skal bemærkes, at nok blev PGL forsker, men hans mål var den præstegerning, som han har udøvet livet igennem.

Det er næsten, som får man bekræftet, at historiker er ikke noget, man bliver, man er det (enten/eller). Specielt den fortsatte taknemmelige anerkendelse, som alle influenser (»interaktioner«) konstant ledsages af, er tiltalende. Langt fra at give bindinger, som derpå livet igennem skulle afregnes, er bogen på det nærmeste en lang accept, for ikke at sige taksigelse for alt, hvad han fra højst forskelligt hold har modtaget (lad så være, at mangt et oprindeligt venskab ikke holdt i det lange løb). Og her aner den opmærksomme læser en helt naturlig forbindelse til det projekt, som vel især er knyttet til Lindhardts navn, udforskningen af vækkelserne og disses basis i samfundsudviklingen; thi her ganske som i hans eget levnedsløb fastslås linier og sammenhænge, men selvfølgelig ikke en vulgariseret årsag/virkning.

For PGLs mange læsere uden for snævrere kirkelige kredse vil det nok vække interesse at se fastslået, at de nordiske kirker allerede 1934 havde

brudt med den officielle (nazistiske) lutherske kirke i Tyskland (til fordel for bekendelseskirken), en næppe uvæsentlig brik til forståelse af den seje åndelige modstand under besættelsen, hvor den danske gejstlighed (vel imod al forventning) kom til at spille en rolle.

Da PGL er kritisk, selvstændig, har humor og ironi (ikke mindst selvironi), er det intet under, at der så ofte har stået gnister om ham.

Troels Dahlerup

Festskrift til Troels Fink, Red.: Helge Larsen og Roar Skovmand (Odense Universitetsforlag, 1982). 266 s., ill., kr. 130 + moms.

Som dette festskrift groft sagt falder i tre hovedafsnit, Sønderjyllands ældre Historie, dansk politik i 20. århundrede, samt grænsespørgsmålet i nyeste tid, afspejler det på det smukkeste Troels Finks egen livsgerning: de unge år som lektor ved Aarhus Universitet i specielt Sønderjyllands historie; hans professorat, der (uanset den fortsatte tilknytning til det sønderjyske) reelt omfattede samtidshistorien, samt slutfasen, de mange år (fra 1959) som dansk generalkonsul i Flensborg. Hertil må også nævnes fødselarens så at sige medfødte engagement i grænsespørgsmålet (herunder hans virke som udenrigsministeriets konsulent) såvel som hans indsats i »det folkelige arbejde«, det være sig som foredragsholder eller deltager i den populærhistoriske genre, og det er ikke noget tilfælde, at flertallet af bidragyderne stammer fra »Historikergruppen«s kreds.

Som H.V. Gregersen og Hans Neumann indleder med bidrag om det forhistoriske Sønderjylland, og P.K. Iversen bringer en studie om mejeribrug på konge- og hertuggods ca. 1600, afsluttes bindet med dels Niels Svenningsens

gennemgang af mindretalsordningen 1955, dels Jørgen Hamres redegørelse for det danske biblioteksvæsen i Sydslesvig.

Ind i mellem kommer sønnen Jørgen Finks bidrag om J.C. Christensen og Påskekrisen, mens Helge Larsen gennemgår en kritisk brevveksling mellem denne og Carl Hansen, Skive. Tage Kaarsted skildrer (bestemt ikke uaktuelt), hvorledes Politiken 1920 på et hængende hår var blevet solgt til ikke-radikale landbrugsinteresser. Foruden venners spredte bidrag (som Rise Hansen om Hannibal Sehesteds fald 1651 og Kamma Struwe om »Historie i Folkeskolen«) står centralt H.P. Clausens studie om den moderne kritiske historieforskning grundlægger Barthold Niebuhr med betoning af denne Ditmarskers nemt oversete oprindelse i helstatsmiljøet (faderen var jo den ikke ukendte opdagelsesrejsende Carsten N.). Ganske vist gik han 1806 i preussisk tjeneste og tilhører derefter tysk åndsliv; men kan man på baggrund af hans berømte studier over den romerske agrarreform ikke forestille sig, at hans tiårige virke ved Kgl. Bibl. og nære forbindelse med Schimmelmannkredsen har givet ham impulser fra et miljø, hvor den Gram-Langebekske skole (og Saxo-kritikken) blomstrede?

Som sig hør og bør afsluttes bogen med den obligate litteraturliste; så omfattende, at man er taknemmelig over, at den er inddelt i Bøger og Pjecer, i Afhandlinger og i (talrige) Anmeldelser.

Troels Dahlerup

Søren Eigaard: »Frø af ugræs ...«. Danmarks National Socialistiske Arbejder Parti 1930-34. (Odense Universitetsforlag, 1981). 198 s.

Bogen fortæller om det ledende nazi-